

Архіпова Н.Ю.

директор Одеської загальноосвітньої школи №33 I-III ступенів
Одеської міської ради Одеської області

Ткач О.В.

заступник директора Одеської загальноосвітньої школи №33 I-III
ступенів Одеської міської ради Одеської області

Каргіна Н.В.

вчитель української мови та літератури, зарубіжної літератури
Одеська загальноосвітня школа №33 I-III ступенів міської ради
Одеської області

ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ У НОВІЙ ЦИФРОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню проблеми портрету сучасного вчителя в епоху освітніх реформ. Сучасна школа потребує педагога «нової формації», який має креативність, вміє рефлексувати, знає сучасні технології навчання та способи конструктивної взаємодії з учнями. Педагог має стати носієм нової моральності, нової системи цінностей, стати авторитетом. При цьому трансформація образу педагога є: він уже не просто вчитель і класний керівник, він – наставник, тьютор і консультант.

Ключові слова: вчитель, педагог, цифрові технології, сучасна школа, Нова українська школа.

Arkhipova N., Tkach O., Karhina N. Portrait of the modern teacher in the new digital reality. The article is dedicated to highlighting the problem of the portrait of a modern teacher in the era of educational reforms. The modern school needs a "new formation" teacher who has creativity, knows how to reflect, knows modern learning technologies and methods of constructive interaction with students. The teacher must become the bearer of a new morality, a new system of values, become an authority. At the same time, there is a transformation of the teacher's image: he is no longer just a teacher and class leader, he is a mentor, tutor and consultant.

Key words: teacher, pedagogue, digital technologies, modern school, New Ukrainian School.

Постановка проблеми. За результатами соціологічних опитувань батьків школярів сучасний прогресивний вчитель представляється енергійним, освіченим, адаптивним, добре знає свій предмет та методику викладання.

Чи відповідає середньостатистичний вчитель Нової української школи таким параметрам? Адже і сучасні діти, і навколишня реальність значною мірою змінилися. На Заході ці зміни почалися раніше, отже, раніше почалося вивчення нових соціально-психологічних показників вчителя [4; 5]. «Новий» учитель за допомогою гаджетів має вибудовувати комунікацію з дітьми у класі. «Цифрова педагогіка» стає новою українською педагогічною традицією, коли персоніфікація в освітньому процесі відбувається у взаємодії та з учнями. Чи встигають педагоги адаптуватися до цих змін? Які навички їм доводиться освоювати і чи це вдається? Період пандемії та військового стану зараз вносить свої корективи у всі сфери життя людей, у тому числі і в освітній простір. Останнім часом шкільна освіта вийшла на абсолютно новий рівень, відкривши собі як плюси, так і мінуси дистанційного навчання. Як із такими стрімкими змінами впоралися вчителі?

Вчитель – це ключова фігура Нової української школи, від професійних якостей та майстерності якої безпосередньо залежить якість освіти. Сьогодні «вчителя – транслятора знань» має замінити педагог нового типу.

Безумовно, вчитель повинен мати професійну компетентність, яка полягає в сукупності професійних знань, умінь, навиків, а також особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники В. Биков, О. Спірін, О. Пінчук [1] мають на увазі у структурі професійної компетентності такі складові, як професійні знання та педагогічне мислення; єдність конструктивних, комунікативних та організаторських умінь вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності, його здатність практично використовувати ці вміння; методологічна, методична та технологічна грамотність вчителя, а також його ціннісні установки, життєвий досвід.

Учитель сьогодні повинен володіти сучасними технологіями навчання задля зацікавлення учнів. Щоб вчителям було легше опанувати новітні технології, нами підготовлено опис цифрових інструментів для формування основних видів діяльності вчителя (Таблиця 1).

Таблиця 1

Цифрові інструменти для розвитку сучасної освіти

Група цифрових інструментів, що забезпечують відповідну навчальну дослідницько-пізнавальну діяльність вчителя	Приклади цифрових інструментів для підтримки цієї навчальної діяльності
<i>Інструменти для роботи в інтернеті</i>	
Інструменти для організації спілкування електронною поштою	Outlook, Gmail, ukr.net
Інструменти для здійснення пошуку	Google, Bing, Yahoo
Інструменти для аудіо та відеозв'язку через інтернет	Skype, Talky, Google Hangouts, Zoom
Інструменти для онлайн перекладу	translate.google
Інструменти для конвертації даних	docspal
Інструменти для проведення опитування через інтернет	Kahoot, Google Forms
Інструменти для роботи з онлайн документами	GoogleDocs, MS Office
Інструменти для роботи з хмарними сховищами даних	GoogleDrive
Публікування відео/фото	Facebook, Twitter, Pinterest, Instagram
<i>Інструменти для роботи з електронними документами</i>	
Інструменти для роботи в текстовими документами	MS Word, Open Office, GoogleDocs
Інструменти для роботи з електронними таблицями	MS Excel, Open Office, GoogleDocs
Інструменти для роботи з презентаціями	MS PowerPoint, Sway, GoogleDocs, PowToon

<i>Інструменти для організації роботи вчителя</i>	
Календар	Google Calendar
Ресурси для оцінювання	QuizStar
Інструменти для планування уроку	Intel® Education Thinking Tools
Конспектування / список завдань	Notepad, Notebook
<i>Інструменти збирання даних та формувального оцінювання</i>	
Форми та опитування	Google Forms
<i>Інструменти для дослідження та пошуку</i>	
Джерело цитувань	BibMe, EasyBib
<i>Інструменти для роботи з мобільними пристроями для навчання</i>	
Мобільні додатки	Вчимо і граємо, Слова зі слова, Futurio

Вчителю-професіоналу викладання бачиться як сфера діяльності, що постійно змінюється, яка завжди відкрита для трансформації та вдосконалення. Педагогічний професіоналізм передбачає необхідність постійного оновлення та вдосконалення майстерності вчителів [4]. Ця «мінлива» величина вимагає від сучасного вчителя безперервної освіти та самоосвіти [2; 4; 5] в умовах умов навколишньої дійсності, що стрімко змінюються. Сучасне життя – це історія «відхиленних альтернатив». Суспільство більше не гарантує стабільності. Перед учителем, який працює з учнями, постає питання: як управляти ризиками? Доцільно говорити про розвиток як у педагога, так і у дітей soft skills, які є важливими навичками співпраці, командоутворення, критичного мислення, креативності, які є вкрай необхідними на уроках. Соціокультурні практики, до яких включається сучасний вчитель, крім нових ролей вимагають від педагога ще й володіння «надпрофесійними» знаннями та вміннями у сфері суміжних дисциплін: культурології, соціології, арт-педагогіки, психології особистісного зростання [1].

Сучасний педагог повинен мати креативну компетентність [4]. Креативна компетентність проявляється у володінні різними здібностями до творчості, а також й у різній готовності до розвитку цих здібностей в учнів.

В епоху комп'ютерних технологій особливої актуальності набуває інформаційно-комунікаційна компетентність [3], бо вчитель у щоденному режимі працює з різними джерелами інформації та програмно-методичними комплексами, веде шкільну документацію в електронному вигляді, а також провадить дистанційну освітню діяльність. Всі ці вміння та навички знаходять відображення у «цифровій культурі» педагога [4]. Важливою соціально-психологічною характеристикою освітньої діяльності як педагогів, так і учнів у цифрову епоху є багатозадачність [4]. Сучасних педагогів-професіоналів можна назвати «багатозадачниками», оскільки вони навчилися одночасно перевіряти зошити, слухати директора на педагогічній нараді, листуватися з кимось у месенджерах. Так улаштований сучасний світ. Сьогодні багатозадачність стає фундаментальною здатністю, такою самою як здатність читати або писати, і сприймається як щось само собою зрозуміле.

Сучасного педагога-професіонала неможливо уявити без культурної, професійної та педагогічної мобільності [2]. Під культурною мобільністю розуміється здатність вільно мислити і оцінювати події, творчо сприймати навчальні програми та адаптувати їх, здатність до критичного мислення, уміння знаходити нестандартні рішення в мінливих умовах, уміння передбачати характер і перебіг змін як у галузі, що вивчається, так і в суспільному розвитку. У професійній мобільності виділяють вертикальні та горизонтальні сходи при побудові кар'єри. Вертикальна педагогічна мобільність передбачає гнучкість, дивергентність (підвищення різноманітності у процесі психічного розвитку), конвергентність (посилення вибірковості), здатність рефлексувати та займати активну громадянську позицію. Вміння педагога організувати спільну діяльність з іншими суб'єктами освітнього процесу – учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією – і при цьому враховувати цілі та завдання сучасної освіти, світову та національну парадигму ціннісних орієнтацій, називається педагогічною мобільністю. Так як сучасний вчитель не може жити і розвиватися поза суспільством, до складу його соціальної компетентності [4] можна включити й оволодіння «соціальною проникливістю». Важливо вчитися мотивувати та розуміти дітей, створюючи для них ситуацію успіху та вибору.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Сучасний освітній заклад потребує педагога «нової формації», який має креативність, вміє рефлексувати, знає сучасні технології навчання та способи конструктивної взаємодії з учнями. Вчитель має стати носієм нової моральності, нової системи цінностей, стати авторитетом. При цьому трансформація образу вчителя є: він уже не просто вчитель і класний керівник, він – наставник, тьютор і консультант.

Сьогодні очевидно, що роль вчителя як духовного наставника, в якій має бути авторитет вчителя, йде на другий план, а роль вчителя-менеджера-технолога виходить першій. Авторитет учнів легко завоює той педагог, який добре володіє технічними засобами і може представити «свій продукт» в електронному вигляді, який зацікавлює учнів до навчання з свого предмету.

Отже, успіх чекає на тих вчителів, хто оволодів технічними засобами, навчився оцінювати достовірність інформації, фільтрувати її, а також працювати у режимі багатозадачності, бути гнучким до викликів нової реальності. Однак основні якості гуманного педагога, як і раніше, актуальні і лише доповнюються новими формаціями.

Література

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2020. № 1(1). С. 27–36.
2. Коломоєць А.А. Ребрина. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. 582 с.
3. Devos A. New teachers, mentoring and the discursive formation of professional identity. *Teaching and Teacher Education*. 2010. No. 26. pp. 1219–1223.
4. Hammana D. at all. Using possible-selves' theory to understand the identity development of new teachers. *Teaching and Teacher Education*. 2010. Vol. 26. pp. 1349–1361.
5. Dhingra Pawan. Achieving more than grades: morality, race, and enrichment education. *American journal of cultural sociology*. 2019. Vol. 7 (3). pp. 275–298.